

okuyucu köşesi

NİTELİK- NİTELİKLİ NİTELİKSİZ

Nejat ATSAN / Sanayici

ÖZET

Son zamanlarda gerek sanayi ve gerekse ziraat kolunda ülkede üretilen malların nitelikli veya niteliksiz olduğu yolunda bir çok sözler ortaya atıldı. Tartışmalar oldu, herkes birşeyler söyledi ve öz olarak ülkede üretilen mallar genel olarak eleştirildi. Bunlarda geçti ve bu sözlerde bir tarafa bırakıldı.

Herhangi bir malın nitelikli veya niteliksiz olduğu hakkında bir karar verebilmek için kesinlikle derin bir araştırmanın yapılması ve bu sözlerin yerinde söylenip söylenmediğini belirlemek gereklidir.

Biraz daha geriye giderek ülkede üretilen malların tarihini işletmelerin durumunu ve bunların hangi koşullarda kurulduklarını gözönünde tutmak ve buna uygun olarak bir sonuca varmak gerekir. Ülkede üretilen şu veya bu mallar niteliksiz çıkıyor, bunları yabancı tikelardan hem daha ucuz ve hemde daha nitelikli elde etmemiz olanaklıdır diyoruz.

Bu soruyu ortaya atarken, bu malları almak için yeterli dövizimiz varmıdır? Bu dövizleri ülke kazanabiliyor mu? diye düşünmüyoruz. Hüküm hükümdür diyoruz. Şimdi izninizle bu konuyu biraz derinleştirelim.

GİRİŞ

Öncelikle şunu söylemek gerekir ki: Ülkemizde gerek sanayi ve gerekse zirai ve mali kuruluşların hemen hepsi Cumhuriyet zamanında kurulmuşlardı. Bunların küçük bir bölümü 1930'larda ve büyükçe bir bölümü ise 1950'lerden sonra ortaya çıkmışlardır, öyle ise bunlar daha çok genç yaşadadır. Hatta genç değil daha çocuklardır. Şimdi bizler hiç insaf etmeden bu çocuklardan fabrikalarını 1830'lardan beri kurmuş olanların ürettiği malların eşlerini istiyoruz. Bu çok insafsızca bir iştir. Ulusça bunu böyle bilmemiz gereklidir. Bu bir çocuktan bir büyüğün yaptığı işi istemeye benzer.

Gerek sanayi ve gerekse zirai veya mali bir işletme denilince akla şunlar gelir :

Yönetici ve yürütücü kadro

Sermaye (Türk lirası : e döviz olarak)
Deneyimli personel, takım ve tezgahlar
Her çeşit teknik, mali ve ticari bilgiler.

Bizde 50 ile 60 sene evvel bunların hemen hiç birisi yoktu denilebilir. O zamanlarda bir iki yabancı banka ve bir kaç imtiyazlı şirket ve yabancı ticaret adamları ve bunların işlettikleri sanayi işletmeleri vardı. Bu durumu anladıktan sonra bizlerin bugünkü durumuna gelecek olursak az veya çok bir sermayenin ve piyasaının halen oluşmuş bulunduğunu, yetişmiş ve yan yetişmiş personelin var olduğunu ve halen piyasada en azından 1960 'ların teknolojisinin varlığını kolaylıkla görebiliriz.

Şu halde bir hiçden hemen hemen yüksek bir düzeye çıkmış olduğumuzu (doğal olarak kendimize göre) anlarız. Doğrudur... Bu yetişmez. Daha, daha ileri gitmemiz gerekir. Bu da bir taraftan zamanla ve bir taraftan da bireylerin çabalarıyla olacaktır. Ancak bunda biraz sabırlı olmak gereklidir. Sabır, sabır ve yinede sabır. Onun için yaptıklarımızı küçümsemek onları hakir görmemek kusura da olsa yine kullanmaya devam etmek ve böylelikle bunları üretenleri özendirme gerekir. Böyle bir teşvik bu gibi girişimlerde bir tür : Nefse güvenlik duygusu uyandırır. İnsan karakteri için bu duygu çok önemlidir.

Bir an için sanayiye bırakarak ziraate geçelim:

Aldığımız domates, karpuz (çok az çekirdekli), şeftali, üzüm, marul, buğday, yumurta hangisi olursa olsun bundan birkaç yıl önce var mıydı? Hayır yoktu. Öyle ise burada da büyük adımlar atılmıştır.

1943'de Sümerbank'ta enerji şefi olarak görevliydim, o zamanlarda tekstil fabrikaları gündemde idi. Devre toplantıları olurdu. Bunlara hep katıldım .Kurulmuş olan Ereğli, Kayseri, Nazilli, Malatya fabrikaları uşun gereksinimlerini sağlıyorlardı. Özünde bu fabrikalar Atatürk tarafından birer öğretmen olsun diye kurulmuşlardı. Şimdi bu fabrikalar dünyanın herhangi bir ülkesine hiç çekinmeden en iyi mallan ihraç edebilmektedir. Arkamızda 50 seneyi aşan bir deneyim vardır. Bu sanayi şimdi genç yaşında, kavgacı ve her

bulduğu olanaktan yararlanabilen bir sanayi haline gelmiş bulunmaktadır, işte eser, hemde büyük eser...

Gelelim şimdi elektrik ve makina sanayiine. Burada da elde edilen ilerlemeler çok büyüktür. TEK Genel Müdürlüğü ve orada çalışan gayretli arkadaşlar Sarıyer'de geliştirdikleri bir atölyede Hirfanlı Baraj sant-rahı için büyük bir alternatörü yerli olarak yapmayı başarmışlardır. Dün yoktu... Bugün var. Nitelikli mal yapabilmek için koşullar şunlar olabilir:

1. Yönetim iyi ve verimli olacak, yürütü (Executive) mali, iktisadi pazarlamacı personel birinci sınıf olacak,
2. Gerek yatırım sermayesi ve gerekse işletme sermayesi yeterli ve yapılmakta olan işlerle orantılı olarak artacak, aksaklık olmayacak,
3. Amortismanlar (Eskime payı) ayrılacak ve bunlar başka bir hesaba geçirilmiyerek, bu yenileştirmelere, çağdaşlaşmalara fabrikanın çağdaş bir halde tutulmasına harcanacak,
4. Tezgah ve takımlar sürekli yeni ve düzgün olacaklar, evrensel makinelere yer verilmeyecek, günün koşulları uygulanacak, yani otomatikleşme, bilgisayarlaşma robotlaşma, tam olarak uygulanacak,
5. Otomatikleşme, bilgisayarlaşma veya robotlaşma demek çok üretme seri halinde üretme demektir. Çok üretme demek çok satış demektir. Çok satış demek pazarlamannın çek önemli olması demektir, öyle ise ya memleket içinde çok satmak veya dünya pazarlarına açılmak demektir.
6. Personelin çok iyi yetişmiş olması, iş disiplininin tam olması,
7. Araştırmaya önem verilmesi gereklidir. Sosyal yardımdan özveride bulunarak rakip ülkelerin düzeylerine inmek ve nitelik denetiminin yapılması gereklidir.
8. Kullanılan malzemenin nitelikli olması, çelik, bronz, pirinç vb. daima iyisini kullanmak.

Bu temeller nitelikli mal üretmenin yollarıdır. Şimdi gelelim bizim Ülkemizdeki uygulamaya:

Fabrikalarımız, atölyelerimiz kendi iç gereksinimlerimiz için yapılmıştır. İç gereksinim ise büyük değildir. Yani seri biçimde bir üretime gereksinim göstermez. Durum böyle olunca bu defa makineler otoma-

tik tür yerine evrensel makine türlerine doğru kayarlar. Evrensel makinelerle duyarlı iş yapma olanağı yoktur. Bireyin sermayesi küçüktür. Büyütme olanağı azdır. İç gereksinimin büyümesi için bireyin standardının yükselmesi gereklidir. Ulusça yaşam düzeyimiz yükselirse o zaman gereksinimler artar ve böylece biraz daha otomatik makineler doğru yol alınabilir.

Şu halde niteliksizlik üke koşullarının doğurduğu bir neden oluyor demektir. Sermayenin azlığı da büyük bir nedendir. Malzeme bilgisinin az olması ve istenilen nitelikte malzemenin ülkede bulunamaması da ayrı bir nedendir.

Bu arada benim de karşılaştığım bir iki nedeni de burada anlatmaya çalışacağım:

Emaye bakır tellerin dört cinsi vardır ve bunlar normlaştırılmışlardır. A, B, C, H. türleri.

A tür teller 120 dereceye kadar olan haratlerde kullanılırlar.

Buna karşılık H türü teller 180 derece santigrada kadar dayanabilirler. Fakat bu cins teli bulmak hemen olanaksızdır. Bunun için zorunlu olarak 120 derecelik teller kullanılır ve böyle bir telden yapılan bobin veya trafo kolaylıkla yanar.

Yine benim üretimimden bir örnek daha vereyim:

Bir solenoid vananın 15 ila 18 adet parçası vardır. Yukarıda da söylediğim gibi bu parçalar evrensel tezgahlarla yapılır. Doğal olarak el ile ayarlanır ve imal edilirler Her bir parçanın üretiminde 0,01 oranında bir hata yapılma 15 veya 18 parçada bu $15 \times 0,01 = 0,15$ lik bir hatayı ortaya çıkarır ki bu da solenoid vananın iyi çalışmamasına neden olur. Aynı solenoid vana otomatik maldnalarla üretilecek olursa bu durumda her bir hata 0,001 olur ve böylece toplam hata 0,015 düzeyine düşer bu da hoşgörü sınırları içinde kalır ki o zaman mal nitelikli olur demektir.

Ülke içerisindeki gereksinim fazlaşır ve otomatik makineler içinde yeteri kadar sermaye olursa girişimcilerin bu yola gideceklerinden hiç kuşku yoktur. Nitelikli mal eşittir nitelikli iktisadi ve mali durum eşittir kaliteli personel eşittir kaliteli makine ve işletmeler eşittir büyük sermaye ve süreleyici bir sermaye.

Bunların gerçekleşmesinden sonra nitelikli mal bulmak bizim için kolay olacaktır.